

Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä esityispalveluista

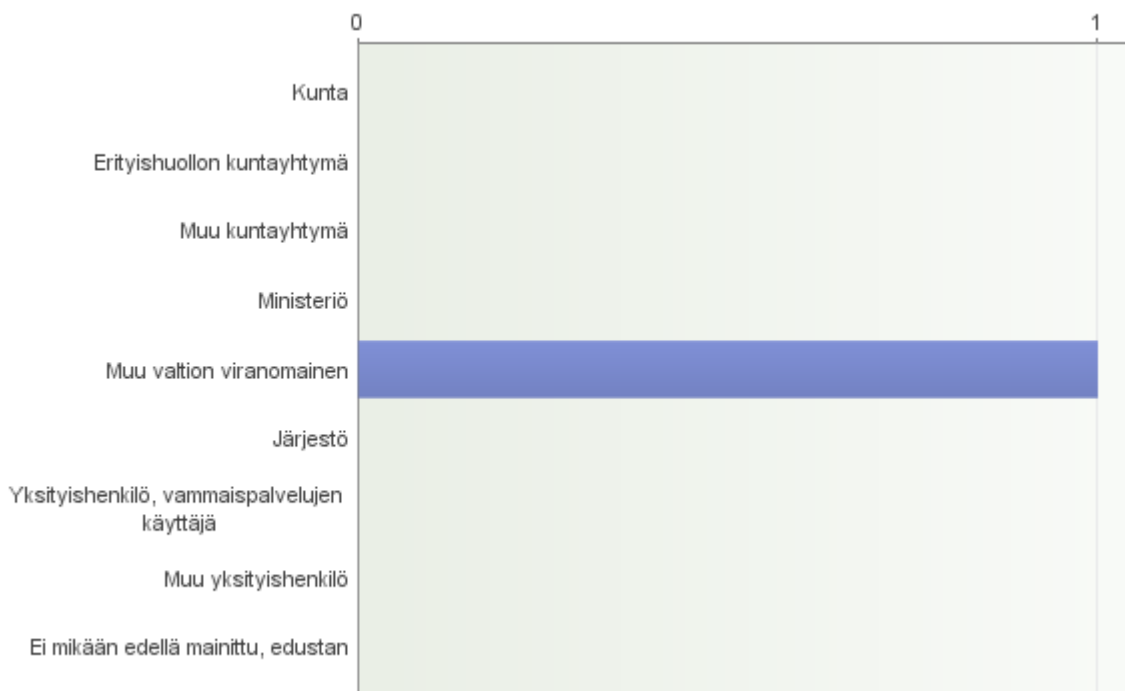
1. 1. Vastaajan taustatiedot

Vastaajien määrä: 1

Etunimi	Sukunimi	Sähköposti	Organisaatio, jota vastaus edustaa	Mahdollinen tarkennus
Sanna	Ahola	sanna.t.ahola@thl.fi	Terveyden ja hyvinvoinnin laitos	

2. 2. Onko vastaaja

Vastaajien määrä: 1

3. 3. 1 §:ssä säädetään lain läpileikkaavista periaatteista. Kattaako säännös vammaispalveluille asetetut tavoitteet?

Vastaajien määrä: 1

4. 4. Muita huomioita 1 §:n sisältöön.

Ei vastauksia.

5. 5. Onko 2 §:n perusteella selvää, missä tilanteissa sovelletaan erityislakia?

Vastaajien määrä: 1

6. 6. 2 §:n 3 momentissa säädetään soveltamisalan rajauksesta.

Onko raja us selkeä?

Vastaajien määrä: 1

7. Onko raja us tarpeellinen?

Vastaajien määrä: 1

8. 7. Muita huomioita 2 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Soveltamisalan rajaus on sinänsä tarpeellinen hallitusohjelman säästötavoitteiden näkökulmasta. Vammaissopimuksen näkökulmasta tulee kuitenkin varmistaa se, että vammaislainsäädäntöuudistus ja tuleva asiakasmaksulaki vahvistavat eivätkä heikennä vammaisten henkilöiden asemaa yhteiskunnassa.

9. 8. Arvioi momenttien tarpeellisuutta lain soveltamisen kannalta.

Palvelutarpeen arviointi sekä palvelujen suunnittelu, toteuttaminen ja toteutumisen seuranta on tehtävä yhteistyössä vammaisen henkilön ja sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000, jäljempänä asiakaslaki) 9 ja 10 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa vammaisen henkilön ja hänen laillisen edustajansa taikka omaisen tai muun läheisen kanssa.

Vastaajien määrä: 1

10. Asiakkaan oikeudesta saada selvitys toimenpidevaihtoehdoista säädetään asiakaslain 5 §:ssä sekä asiakkaan itsemääräämisoikeudesta ja osallistumisesta asiakaslain 8, 9 ja 10 §:ssä. Asiakkaan osallistumisesta palvelutarpeen arviointiin sekä asiakassuunnitelman laatimiseen säädetään sosiaalihuoltolain (1301/2014) 36, 39 ja 41 §:ssä.

Vastaajien määrä: 1

11. Vammaisen henkilön osallistumista on tuettava hänen toimintakykynsä, ikänsä ja elämäntilanteensa edellyttämällä tavalla. Vammaisen henkilön on voitava käyttää hänelle soveltuvaa viestintä- ja kommunikointikeinoa ja häntä on tarvittaessa tuettava tiedon saannissa, oman mielipiteen muodostamisessa ja ilmaisemisessa sekä oman tahdon toteuttamisessa.

Vastaajien määrä: 1

12. Lapsen ja nuoren mielipiteen selvittämisestä säädetään sosiaalihuoltolain 32 §:ssä. Lapselle ja nuorelle on järjestettävä riittävä apu ja tuki tiedonsaantiin, kommunikaatioon ja vuorovaikutukseen.

Vastaajien määrä: 1

13. 9. Muita huomioita 4 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Osallistuminen ja osallisuus ovat Suomen vuosi sitten ratifioiman YK:n vammaissopimuksen keskeisiä teemoja ja on erinomaista, että ne on tässä huomioitu. Sen sijaan vammaisten lasten puhevallan käyttöön ja edunvalvonnan järjestämiseen liittyviä kysymyksiä olisi syytä käsitellä.

14. Asiakkaan oikeudesta saada selvitys toimenpidevaihtoehdoista säädetään asiakaslain 5 §:ssä sekä asiakkaan itsemääräämisoikeudesta ja osallistumisesta asiakaslain 8, 9 ja 10 §:ssä. Asiakkaan osallistumisesta palvelutarpeen arviointiin sekä asiakassuunnitelman laatimiseen säädetään sosiaalihuoltolain (1301/2014) 36, 39 ja 41 §:ssä.

Vastaajien määrä: 1

15. Vammaisen henkilön palvelutarpeen arvioinnista säädetään sosiaalihuoltolain (1301/2014) 36 ja 37 §:ssä.

Vastaajien määrä: 1

16. Asiakassuunnitelman tekemisestä ja omatyöntekijästä säädetään sosiaalihuoltolain 39 ja 42 §:ssä.

Vastaajien määrä: 1

17. Palvelutarpeen arvioinnin ja asiakassuunnitelman yhteydessä tehtävässä monialaisessa yhteistyössä ja palvelujen yhteensovittamisessa noudatetaan, mitä sosiaalihuoltolain 41 §:ssä säädetään.

Vastaajien määrä: 1

18. 11. Muita huomioita 5 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- On tärkeää, että kuten tässä ehdotuksessa, vammaisten palvelut ymmärretään osaksi koko palvelujärjestelmää. Säännösten mainitseminen tässä myös ohjaa toimintaa oikeaan suuntaan.

19. 12. Arvioikaa seuraavia päätöksentekoon ja palvelujen toteuttamiseen liittyviä väittämiä.

Vastaajien määrä: 1

	Kyllä	Ei	Ei kantaa	Yhteensä	Keskiarvo
Päätöksentekoon liittyvä sääntely on riittävä.	1	0	0	1	1
Päätösten toimeenpanon sääntely on riittävä.	1	0	0	1	1
Palvelujen laadun määrittämisen ja arvioinnin sääntely on riittävä.	1	0	0	1	1
Lasten ja nuorten huomioon ottamisen sääntely on riittävä.	1	0	0	1	1
Yhteensä	4	0	0	4	1

20. 13. Muita huomioita 6 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Päätöksentekoon liittyvässä sääntelyssä voisi vielä selkeämmin korostaa asiakkaan yksilöllisen tilanteen huomioimista. Esimerkiksi 2 momentin 2 rivi: "...vamman henkilön yksilöllisen tarpeen ja edun..."
Esityksestä ei käy ilmi, miten päätöksentekoa ja palvelujen toteuttamista koskevien säännösten toteutumista seurataan ja valvotaan.

21. 14. Täydentääkö säännös asianmukaisesti ehdotetussa laissa säädettyjä muita erityispalveluja?

Vastaajien määrä: 1

22. 15. Onko selvää, milloin sovelletaan ehdotetun lain mukaista valmennusta ja tukea koskevaa säännöstä ja milloin sosiaalihoitolain (1301/2014) tai muun lain säännöksiä? (Esim. sosiaalihoitolain 17 §:n mukaista sosiaalista kuntoutusta koskevaa säännöstä)?

Vastaajien määrä: 1

23. 16. Muita huomioita 8 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Lakiesityksen 8 § 3 momentin ajatus ei käy virkkeestä tarpeeksi selvästi esille. Parempi muotoilu voisi olla: "Valmennusta ja tukea voidaan järjestää vammaisen henkilön perheelle tai hänelle läheisille henkilöille silloin, kun se on tarpeen vammaisen henkilön asiakassuunnitelmassa määriteltyjen tavoitteiden toteuttamiseksi."

Esityksen 8 § 4 momentissa tarkoitetuista elämänmuutostilanteista voisi antaa joitakin esimerkkejä. Onko esimerkiksi kuoron lapsen syntyminen sellainen elämänmuutostilanne, jolloin myös perhe saa kommunikaatio-opetusta? Onko vammaisen nuoren muuttaminen pois lapsuudenkodista sellainen tilanne, jossa perheelle annettaisiin tarvittaessa esim. sopeutumisvalmennusta? Tarkoitettuja elämäntilanteen muutoksia ovat varmaan myös vammautuminen, perheenjäsenen sairastuminen, avioero, läheisen kuolema jne.

24. 17. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

25. 18. Huomioita 9 §:n sisältöön.

Ei vastauksia.

26. 19. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

27. 20. Huomioita 10 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Henkilökohtaisen avun toteuttamista suhteessa valinnanvapauslainsäädäntöön ja siellä erityisesti pykälään maakunnan veloitteesta käyttää asiakasseteliä tai henkilökohtaista budjettia olisi hyvä avata. Henkilökohtaisen avun sääntely ja koko esitetty lainsäädäntö olisi syytä katsoa yhteen valinnanvapauslainsäädännön kanssa. Maakunta olisi syytä velvoittaa pykälätasolla järjestämään henkilökohtaista apua vähintään kahdella eri järjestämistavalla, joista toinen olisi työnantajamalli. Näin vahvistettaisiin asiakkaiden valinnanvapautta. Henkilökohtaisen avun toteuttamiseen liittyvistä välttämättömistä kuluista säädetään esityksessä ainoastaan työnantajamallin osalta. Silloinkin puhutaan vain työnantajana toimimisesta aiheutuvista kustannuksista. Nämä kustannukset voidaan ymmärtää hyvin kapeasti, jolloin henkilökohtaisen avun toteuttamiseen liittyvät kustannukset (esimerkiksi avustajan välttämättömät matkakustannukset tai pääsylippukulut) eivät välttämättä tule korvattaviksi. Olisi hyvä, että nämä toteuttamiseen liittyvät kustannukset säädettäisiin korvattaviksi myös muissa järjestämistavoissa kuin työnantajamallissa. Maakunnan tulisi palveluja hankkiessaan tai asiakassetelin arvoa määrittellessään huomioida edellä mainitut kustannukset.

28. 21. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

29. 22. Huomioita 11 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Ks. kohta 20 välttämättömistä kustannuksista. Työnantajamallin tulisi olla asiakkaalle vapaaehtoinen.

30. 23. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

31. 24. Huomioita 12 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Pykälä sinänsä on tärkeä ja tarpeellinen. Se on kuitenkin epäselvä. Esimerkiksi se, mihin pykälä asiakkaan oikeuttaa, jää auki. Myös rajanveto sosiaalihuoltolakiin on epämääräinen.

Pykälän rakenne voisi olla samanlainen kuin liikkumisen tuen ja palvelujen kohdalla: ”Elleivät sosiaalihuoltolain mukaiset asumisen palvelut ole vammaiselle henkilölle riittäviä ja sopivia, sovelletaan tätä lakia.”

Tässä laissa tarkoitettujen asumisen palvelujen ja tuen tulisi muodostaa kokonaisuus, johon voidaan tarvittaessa ottaa mukaan muita sosiaali- ja terveystalvveluja.

Pykälässä tulisi säätää, että vammaisen henkilön asumisen tuki ja palvelut toteutetaan ensisijaisesti henkilön omaan asuntoon. Nykymuotoilulla vammaisten henkilöiden vammaissopimuksen mukainen oikeus päättää omasta asuinpaikasta ja -muodosta jää liian heikoksi.

Palveluiden järjestäminen sosiaalihuoltolain perusteella tarkoittaa usein myös palvelumaksuja. Vammaisuuden perusteella järjestettävien palvelujen tulisi kuitenkin olla maksuttomia siitä riippumatta, minkä lain nojalla ne järjestetään. Vammaisten henkilöiden taloudellinen asema on jo nyt heikompi kuin muun väestön ja toimeentulon ongelmat ovat yleisiä.

32. Vammaisten lasten asumisesta kodin ulkopuolella olisi säädettävä ehdotetun lain mukaisena palveluna.

Vastaajien määrä: 1

33. Vammaisten lasten asumisesta kodin ulkopuolella olisi säädettävä lastensuojelulain mukaisena avohuollon sijoituksena ilman huostaanottoa.

Vastaajien määrä: 1

34. Vammaisten lasten asumisesta kodin ulkopuolella olisi säädettävä sekä ehdotetussa laissa että lastensuojelulaissa siten, että ehdotettu laki on ensisijainen.

Vastaajien määrä: 1

35. Vammaisten lasten sijoittaminen kodin ulkopuolelle olisi tehtävä ilman huostaanottoa avohuollon sijoituksena myös pidemmäksi aikaa.

Vastaajien määrä: 1

36. Vammaisten lasten sijoittaminen kodin ulkopuolelle olisi aina tehtävä lastensuojelulain periaatteiden ja säännösten mukaisesti.

Vastaajien määrä: 1

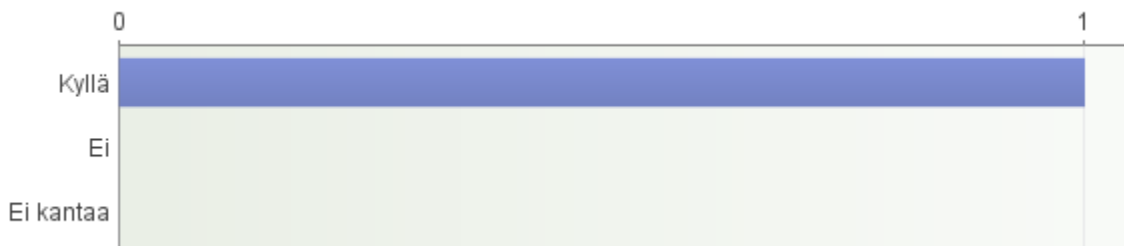
37. 26. Mitä muuta haluaisitte tuoda esiin liittyen tilanteisiin, joissa lapsi asuu erossa vanhemmistaan tai huoltajistaan?

Vastaajien määrä: 1

- Vammaisen lapsen edun mukaista on, että hän saa mahdollisuuden kasvaa yhdenvertaisesti muiden lasten tavoin. Tämä voi edellyttää runsastakin tukea ja palvelua sekä lapselle että perheelle. Lastensuojelulain on oltava ensisijainen, jos on lastensuojelun tarvetta tai tarvetta selvittää lapsen oikeuksien toteutumista. Huolimatta kattavastakin palvelukokonaisuudesta on tilanteita, joissa lapsen etu edellyttää asumista ydinperheen ulkopuolella. Näissä tilanteissa sijoituspäätös on tehtävä moniammatillisessa työryhmässä lastensuojelullisena prosessina. Tällöin tulisi arvioitavaksi varmuudella myös se, onko kukin taho tukenut lasta ja perhettä riittävästi ja ovatko palvelut olleet kattavia ja oikeanlaisia. Prosessin seurauksena syntyisivät perustellut ja lapsen oikeusturvan mukaiset päätökset. Ylipäätään vammaislailla ei voi säätää lastensuojelusta.

38. 27. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

39. 28. Huomioita 14 §:n sisältöön.

Ei vastauksia.

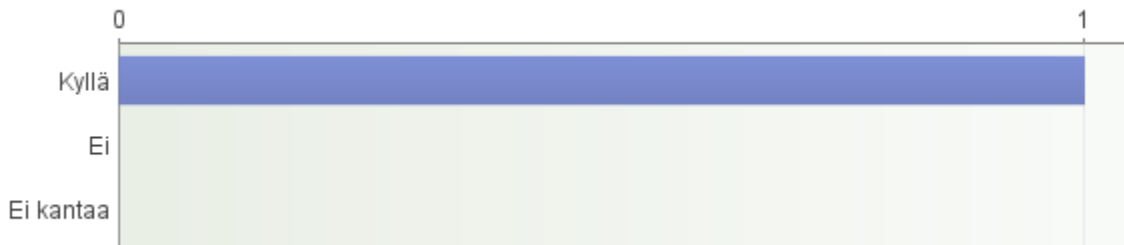
40. 29. Onko lyhytaikainen huolenpito tarpeellinen palvelu?

Vastaajien määrä: 1

41. 30. Onko selvää, milloin sovelletaan ehdotetun lain mukaista lyhytaikaista huolenpitoa koskevaa säännöstä ja milloin sosiaalihuoltolain (1301/2014) säännöksiä (esim. SHL:n 19 §:n mukaista kotipalvelua koskevaa säännöstä) tai omaishoidon tuesta annettua lakia?

Vastaajien määrä: 1

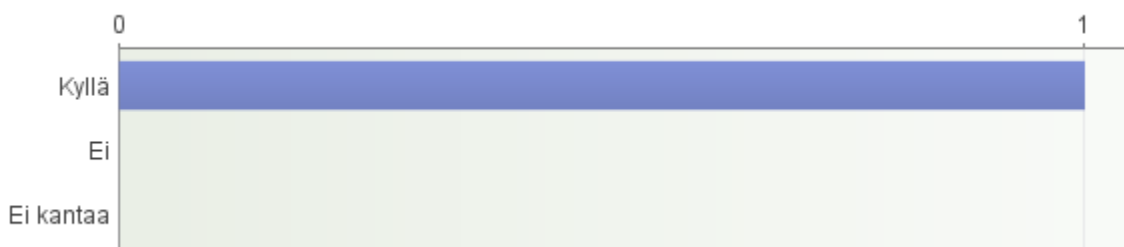

42. 31. Huomioita 15 §:n sisältöön.

Ei vastauksia.

43. 32. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

44. 33. Huomioita 16 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- On epäselvää, mitä 2 momentin viimeinen virke tarkoittaa.

45. 34. Turvaako säännös vammaisen henkilön liikkumisen?

Vastaajien määrä: 1

46. 35. Muita huomioita 17 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Käsitteissä on paikoin sekaantumisen vaara, mikä on ongelmallista mm. sähköisten järjestelmien kannalta. Esimerkiksi sosiaalihuoltolain 11 §:ssä puhutaan tuen tarpeista, joiden kattamiseksi järjestetään sosiaalipalveluja. Tässä esityksessä taas käytetään rinnakkain termejä tuki ja palvelu (asumisen tuki ja palvelut, liikkumisen tuki ja palvelut) ja valmennus ja tuki. Asiaa voisi selkeyttää, jos sosiaalihuoltolain 11 §:ssä puhuttaisiin tuen tarpeiden sijasta palvelujen tarpeesta.

47. 36. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

48. 37. Huomioita 18 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- 18 §:n 3 momentti on tervetullut uudistus. Työ- ja opiskelumatkojen järjestäminen 2 momentin mukaan myös niissä tilanteissa, joissa henkilön käyttöön on annettu auto, on kuitenkin ristiriitaista: Edellytyksenä auton saamiselle käyttöön on runsas ja jatkuvaluonteinen tuen tarve liikkumisessa. Siksi ehdotamme, että silloin, kun henkilö on saanut käyttöönsä auton, hänelle voidaan myöntää lisäksi vähintään kuusi yhdensuuntaista matkaa kuukaudessa työ- ja opiskelumatkat mukaan lukien. Muussa tapauksessa säästöjä tuskin syntyy. Oikeus saattajaan ja saattajapalvelun toteuttaminen tulisi säätää selvemmin. Ehdotetun lain 1 §:ssä todetaan, että lain tarkoitus on mm. edistää henkilön itsenäistä suoriutumista. Sama henkilö voi tarvita eri tilanteissa erilaisia palveluja tai tukea. Saattajapalvelun käyttäminen julkisessa liikenteessä saattaa edistää itsenäistä suoriutumista, jos saattaja on todellisuudessa käytettävissä. Jos näin ei ole, itsenäinen suoriutuminen saattaa edellyttää taksipalvelun käyttämistä. Päätöksenteossa on huomioitava olosuhdetekijät sekä se, että henkilön käytettävissä tosiasiaassa on sellaiset palvelut, jota hän pystyy käyttämään.

49. 38. Huomioita 19 §:n sisältöön.

Ei vastauksia.

50. 39. Huomioita 3 luvun säännöksiin.

Ei vastauksia.

51. 40. Huomioita 4 luvun säännöksiin.

Ei vastauksia.

52. 41. Mitä muuta haluaisitte tuoda esiin lakiesitykseen liittyen?

Vastaajien määrä: 1

- Erinomaisen hyvin ja selkeästi kirjoitettu lakiesitys. Pykälät ovat loogisessa järjestyksessä ja esitys etenee hyvin.

Vammaispalvelujen suunniteltu maksuttomuus on kannatettava asia. Vammaispalveluja tarvitaan usein elämänmittaisesti ja runsaasti. Kun vielä otetaan huomioon se, että vammaiset henkilöt ovat keskimäärin sosioekonomisesti huonommassa asemassa kuin koko väestö, olisi asiakasmaksujen asettaminen vammaispalveluille todellinen este vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuuden, osallisuuden ja ylipäätään selviytymisen tiellä.

Asiakastietojen yhtenäisen kirjaamisen ja saatavuuden kannalta on tärkeää, että lain valmistelussa on riittävällä tavalla huomioitu Sosiaalihuollon asiakasasiakirjalaki ja myös uudistettavana oleva Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä, ja että näihin lakeihin on viitattu aina, kun lain perusteluissa viitataan asiakastietojen kirjaamiseen tai sähköiseen käsittelyyn.

Muutama lakiesityksessä (3§) käytetty määritelmä vaatisi tarkennusta. Ennakoimme, että lakiesityksen termimäärittelyissä oleva palvelun määritelmä tulee aiheuttamaan sekaannusta, jos palveluun sisällytetään määre: "...lisäksi taloudellista ja teknistä tukea". Toisin sanoen aina kun tässä laissa puhutaan palvelusta, tulee muistaa että kyse ei ole vain vammaispalvelusta, vaan myös taloudellisesta ja teknisestä tuesta. Ehdotamme, että määritellään taloudellisen ja teknisen tuen antaminen palveluksi, niin kuin sosiaalipalvelujen luokituksessa on tehty.

Vastaavasti "nuoren" määritelmässä ikäraja poikkeaa mm. nuorisolain ikärajasta (alle 29-vuotiasta), jolloin ikärajaus kannattaa perustella hyvin.

Olisi vielä varmistettava, sisältääkö Shl:n 36 §:ään (Palvelutarpeen arviointi) lisätty uusi kohta 3 (vammainen henkilö) myös kohdan 2 (saa ylintä hoitotukea).